KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 09.02.2005
KOM(2005) 37 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Hodnocení strategie udržitelného rozvoje EU v roce 2005: Výchozí rekapitulace a budoucí směry vývoje

{SEK(2005) 225}

OBSAH

Předmluva *3*

Část I: Udržitelný rozvoj – Co je v sázce? *6*

1. Úvod *6*

2. Přístup Evropské unie k udržitelnému rozvoji *7*

3. Proč hodnocení? *8*

4. Rekapitulace pokroku *9*

Část II: Reakce na výzvy *18*

5. Budoucí směry vývoje *18*

5.1. Opětovné potvrzení základních zásad strategie udržitelného rozvoje Evropské unie *18*

5.2. Opětovné potvrzení nového přístupu k vytváření politik a koherenci politik *18*

5.3. Pokračující zaměření na klíčové neudržitelné trendy a detailnější zkoumání vazeb mezi neudržitelnými trendy *19*

5.4. Stanovení cílů, cílových hodnot a milníků *20*

5.5. Zajištění efektivního monitorování *21*

5.6. Posílení vlastní odpovědnosti a zlepšení spolupráce s veřejnými a soukromými subjekty na všech úrovních *21*

6. Další kroky *22*

Předmluva

Udržitelný rozvoj je základním cílem Evropské unie, je to však také globální výzva, s níž jsou konfrontováni naši partneři na celém světě. Vznáší otázky, jak uvést do souladu ekonomický rozvoj, sociální soudržnost, spravedlnost Sever/Jih a ochranu životního prostředí. Jeho důležitost se odráží ve Smlouvě o EU a je vyjádřena i v Ústavě, která vyzývá Unii, aby „*usilovala o udržitelný rozvoj Evropy založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku, s vysokým stupněm ochrany a zlepšování kvality životního prostředí*“.

Vzhledem k rychlým demografickým změnám bude v příštích desetiletích vyvíjen obrovský a stále větší tlak na světové zdroje. To platí nejen pro změnu klimatu, přírodní zdroje, biologickou rozmanitost, ale i pro rozdíl v blahobytu mezi Severem a Jihem. Chceme-li do budoucna ve světě zachovat křehkou ekonomickou, sociální a ekologickou rovnováhu, musíme začít ihned jednat.

Budoucnost Evropy lze vidět pouze v tomto globálním kontextu. EU již učinila významné snahy k podpoře udržitelného rozvoje doma i v mezinárodním měřítku. Proaktivním přístupem může EU přeměnit potřebu ochrany životního prostředí a sociální soudržnosti v příležitosti pro inovaci, růst a vytváření pracovních míst. Hodnocením strategie udržitelného rozvoje (SUR) si připomínáme své závazky lépe definovat strukturální změny, které je zapotřebí učinit v našich ekonomikách a společnosti, a vytváříme pozitivní program řízení tohoto procesu změny směrem k lepší kvalitě života pro všechny.

K reakci na tuto výzvu je zapotřebí koordinovaná akce a silná vedoucí role Evropské unie, aby byla vyvinuta řešení, která natrvalo změní život lidí v Evropě a všude na světě.

Na začátku tohoto tisíciletí se proto Evropská unie zapojila do náročného programu změn, aby zajistila, že se postavíme neudržitelným ekonomickým, sociálním a ekologickým trendům. V roce 2000 lisabonská strategie stanovila ambiciózní program hospodářských a sociálních reforem s cílem vytvořit vysoce dynamickou a konkurenceschopnou ekonomiku založenou na znalostech. V roce 2001 byla na zasedání Evropské rady v Göteborgu přijata obsáhlá strategie pro udržitelný rozvoj a v roce 2002 byl v Barceloně před Světovým summitem OSN o udržitelném rozvoji, který se konal v létě 2002, vymezen její vnější rozměr. Každý z těchto kroků byl doprovázen důležitými rozhodnutími a opatřeními ke splnění přijatých závazků.

Navzdory tomu všemu však nebylo dosaženo dostatečného pokroku; neudržitelné trendy se teprve musí začít obracet a celosvětově je i nadále mnoho v sázce.

Začátek mandátu nové Komise a zvolení nového Evropského parlamentu je příhodným okamžikem pro rekapitulaci dosaženého pokroku a vyvinutí úsilí o zrychlení tempa změn.

První kroky již byly učiněny. Komise navržením strategických cílů pro Unii na příštích pět let opět zdůraznila svůj závazek podporovat udržitelný rozvoj. Před nedávnem navrhla ve střednědobém hodnocení lisabonské strategie vytvořit z obnovené lisabonské agendy svou strategii pro růst a nová pracovní místa; taková strategie nám umožní využít hnací sílu dynamičtější ekonomiky ke splnění našich širších sociálních a ekologických cílů. V tomto ohledu zůstává lisabonský program zásadní součástí zastřešujícího cíle udržitelného rozvoje, který je stanoven ve Smlouvě: zvyšování úrovně blahobytu a zlepšování životních podmínek současných a budoucích generací udržitelným způsobem. Komise ve střednědobém hodnocení prohlásila: „*K dosažení tohoto cíle přispívají jak lisabonská strategie, tak strategie udržitelného rozvoje. Tyto dvě strategie se vzájemně posilují, zaměřují se na doplňující opatření, využívají řady nástrojů a dosahují výsledků v rozdílných časových rámcích*.“

Současně s hodnocením lisabonské strategie předkládá Komise aktualizovanou sociální agendu EU; tato agenda mapuje opatření, která mohou přispět k zajištění větší soudržnosti našeho kontinentu a dalšího rozvoje našeho sociálního modelu v reakci na neudržitelné trendy. Tímto způsobem naše sociální agenda sama o sobě přispívá k dosažení cíle udržitelného rozvoje.

Toto sdělení představuje první krok Komise při hodnocení strategie udržitelného rozvoje v roce 2005. Tato zpráva obsahuje počáteční posouzení pokroku dosaženého od roku 2001 a nastiňuje řadu budoucích směrů vývoje, jež mohou být vodítkem pro hodnocení strategie udržitelného rozvoje, které bude představeno v samostatném sdělení Evropskému parlamentu a Radě později v tomto roce. Toto sdělení se opírá o diskuse z minulého roku, včetně stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru z minulého dubna a výsledků veřejných konzultací zahájených Komisí minulý říjen[1].

[1] Podrobnější shrnutí výsledků těchto akcí je uvedeno v části č. 1 a 2 pracovního dokumentu útvarů Komise, SEC(2005) 225. Úplná zpráva Komise o výsledku konzultací bude zanedlouho k dispozici na této internetové adrese: http://europa.eu.int/comm/sustainable/pages/review_en.htm.

Evropská unie má širokou, dlouhodobou vizi o své budoucnosti. Věříme v sílu a základní hodnoty našeho dynamického evropského modelu. Zajistíme, aby potřeby současných a budoucích generací mohly být splněny. Tento základní cíl se projeví ve všech politikách Unie. Udržitelný rozvoj vyžaduje okamžité jednání. Evropská unie má dostatek kapacit, schopností a tvořivosti k tomu, aby provedla potřebné změny. Evropané a další občané světa se mohou spolehnout na závazek Unie zabezpečit udržitelnou budoucnost pro všechny.

Část I: Udržitelný rozvoj – Co je v sázce?

1. ÚVOD

Udržitelný rozvoj – uspokojování potřeb současné generace, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojovat své potřeby – je základním cílem Smlouvy o Evropské unii[2] a Ústavy. Je to zastřešující koncept, který je základem všech politik, akcí a strategií Unie, a vyžaduje, aby byly ekonomické, ekologické a sociální politiky navrhovány a prováděny tak, aby se vzájemně posilovaly.

Ve stále globalizovanějším světě je k podpoře **dynamického evropského modelu** pro současnost i pro budoucnost zapotřebí jasného politického vedení. Komise se důsledně zasazuje za udržitelný rozvoj a chce zavést pozitivní program pro změnu. Naše budoucnost v Evropě a ve světě vyžaduje dlouhodobou vizi a akci napříč širokou škálou politik. Komise je přesvědčena, že musíme zvýšit prosperitu, solidaritu a bezpečnost, abychom byli schopni zajistit vyšší kvalitu života pro nás a budoucí generace. Potřebujeme růst a více pracovních míst, čistší a zdravější životní prostředí. Potřebujeme soudržnější společnost, kde prosperita a příležitosti jsou sdíleny v rámci Evropské unie i mimo ni. Potřebujeme více inovace, výzkumu a vzdělání. Potřebujeme dostát své globální odpovědnosti a závazkům. Naše budoucí prosperita a kvalita života bude záviset na naší schopnosti a odhodlání změnit naše modely výroby a spotřeby a oddělit hospodářský růst od degradace životního prostředí.

Opatření v těchto oblastech nemohou být omezena pouze na Evropskou unii. Udržitelnost zůstává celosvětovou výzvou. Proto je nezbytné, aby Evropská unie demonstrovala svou vedoucí roli, pokud jde o vnitřní i vnější aspekty udržitelného rozvoje. To vyžaduje integrovaný přístup a odráží skutečnost, že vzhledem ke globalizaci a zvyšující se vzájemné propojenosti problémů může EU plně uskutečnit své klíčové priority pouze tehdy, uspěje-li současně na světové scéně. Stejně tak je rozhodující i schopnost EU reflektovat své globální závazky ve všech svých politikách, má-li proměnit slova ve skutky a současně nadále hrát věrohodnou vedoucí roli v oblasti udržitelného rozvoje.

Tato Komise má sice mandát do konce roku 2009, avšak při formulaci politik má jasný závazek hledět dále do budoucnosti. Pokud chceme dosáhnout svých

[2] Čl. 2 Smlouvy o Evropské unii.

budoucích cílů, nesmíme čekat do zítřka, musíme jednat nyní. Realizace dlouhodobé vize vyžaduje konkrétní cíle pro řízení dlouhodobých trendů a mechanismy pro dosažení stanovených cílů, přičemž je zapotřebí začít ihned jednat. Tato Komise již potvrdila význam svých základních strategických cílů, kterými jsou prosperita, solidarita a bezpečnost, pro udržitelný rozvoj[3].

EU poprvé stanovila svůj závazek podporovat udržitelný rozvoj v červnu 2001. V té době přijala Evropská rada v **Göteborgu** strategii udržitelného rozvoje EU (SUR) na základě sdělení Komise. V roce 2002 předložila Komise druhé sdělení[4] zaměřující se na vnější rozměr udržitelného rozvoje, které bylo schváleno Evropskou radou v **Barceloně**. Tyto texty dohromady tvoří základ ucelené strategie EU pro udržitelný rozvoj. Komise se zavázala provádět hodnocení strategie na začátku každého svého nového funkčního období. Toto hodnocení bude provedeno v průběhu roku 2005 na základě zkušeností získaných za poslední čtyři roky.

Revidovaná strategie udržitelného rozvoje bude muset zaujmout širší přístup, který zdůrazní strukturální změny v ekonomice potřebné pro dosažení udržitelnějších modelů výroby a spotřeby a bude se zabývat neudržitelnými trendy. S dalším posílením nového přístupu k tvorbě politik potvrdí revidovaná strategie svůj trojrozměrný přístup a také zajistí úplnou integraci a posílení vnějších aspektů udržitelného rozvoje. Dále potvrdí závazek učiněný v návrhu finančních výhledů 2007–2013, že udržitelný rozvoj bude vedoucí zásadou politik EU.

2. PŘÍSTUP EVROPSKÉ UNIE K UDRŽITELNÉMU ROZVOJI

Strategie udržitelného rozvoje má následující složky:

Zaprvé stanoví **širokou vizi toho, co je udržitelné.** Základním poselstvím strategie je, že ekonomický, sociální a ekologický rozměr udržitelnosti musí být v konečném důsledku propojeny a musí se vzájemně posilovat: *„Udržitelný rozvoj nabízí Evropské unii pozitivní, dlouhodobou vizi společnosti, která je více prosperující a spravedlivější a která slibuje čistší, bezpečnější a zdravější životní prostředí – společnost, která zajišťuje lepší kvalitu života pro nás, naše děti a pro naše vnuky“*[5]. Pochopení

---

[3] KOM(2005) 12 ze dne 26. 1. 2005: “Strategic objectives 2005-2009 - Europe 2010: A partnership for European Renewal: Prosperity, Solidarity and Security” (Strategické cíle 2005–2009 – Evropa 2010: Partnerství pro obnovu Evropy: Prosperita, solidarita a bezpečnost).

[4] KOM(2002) 82 ze dne 13. 2. 2002: "Towards a global partnership for sustainable development" (Směrem ke globálnímu partnerství pro udržitelný rozvoj).

[5] KOM(2001) 264 „A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development” (Udržitelná Evropa pro lepší svět: Strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj), s. 2.

významu a vzájemných vztahů mezi těmito třemi pilíři udržitelného rozvoje je rozhodující.

Druhá a pravděpodobně nejambiciózněji část této strategie usiluje o **zlepšení způsobu, jakým vytváříme politiky;** zaměřuje se na zlepšení soudržnosti opatření a upozorňuje občany na možné kompromisy mezi protichůdnými cíli tak, aby bylo možné přijímat informovaná rozhodnutí. To předpokládá pečlivé zkoumání všech jejich dopadů, včetně dopadů, které nastanou v případě, že nebude nic podniknuto, a to zejména prostřednictvím včasného posouzení dopadů a vyslání správných signálů trhu správným stanovením cen. Vyžaduje to také, aby političtí činitelé EU brali v úvahu globální kontext a aktivně podporovali konzistenci mezi vnitřními a vnějšími politikami. Dále také vyžaduje investice do vědy a technologií na podporu úprav nutných pro udržitelný rozvoj. A v neposlední řadě nový přístup k vytváření politik zdůrazňuje zlepšení komunikace a zapojení občanů a podniků.

Za třetí se zabývá omezeným počtem **trendů, které jasně nejsou udržitelné**, jako jsou otázky změny klimatu a využití energie, ohrožení veřejného zdraví, chudoba a sociální vyloučení, stárnoucí společnosti, řízení přírodních zdrojů a využití půdy a doprava.

V neposlední řadě se globální rozměr zabývá některými z mezinárodních cílů a zaměřuje se na prioritní cíle uvedené v příspěvku EU ke Světovému summitu o udržitelném rozvoji. Jsou to využití globalizace, obchod pro udržitelný rozvoj, boj s chudobou, sociální rozvoj, udržitelné řízení přírodních a ekologických zdrojů, zlepšování spojitosti politik Evropské unie, lepší řízení na všech úrovních a financování udržitelného rozvoje.

3. PROČ HODNOCENÍ?

Komise hodlá provést hodnocení strategie na začátku každého svého nového mandátu. Toto opatření bylo uvítáno při zasedání Evropské rady v červnu a listopadu 2004. Kromě toho celá řada dalších vývojových směrů ještě více zdůrazňuje potřebu hodnocení v tomto okamžiku:

- zhoršování neudržitelných trendů, zejména rostoucí tlak na přírodní zdroje, biologickou rozmanitost a klima a dále přetrvávající nerovnoprávnost a chudoba a rostoucí ekonomické a sociální výzvy způsobené stárnutím obyvatelstva;
- nízká ekonomická výkonnost Evropy spolu s novými konkurenčními tlaky vyvolanými pokračující globalizací a vzestupem nových průmyslově vyspělých

zemí (jako je Čína, Indie a Brazílie) signalizující zvýšenou ekonomickou konkurenci a možné změny ve vnitrostátních výrobních strukturách, které mají důsledky pro udržitelný rozvoj na globální úrovni;

- nové mezinárodní závazky a jednání, jež mohou všechny potenciálně přispět ke globálnímu udržitelnému rozvoji, musí být spojeny se zvýšeným realizačním úsilím (jako je Rozvojová agenda WTO z Dohá, prováděcí plán přijatý na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu, závazky z Monterrey týkající se financování rozvoje a Rozvojové cíle tisíciletí);

- nové bezpečnostní hrozby, jako je terorismus (útoky z 11. září 2001 a 11. března 2004), přírodní krize (záplavy) a zdravotní rizika (např. SARS) vedly k tomu, že jsme si začali více uvědomovat svou zranitelnost. Navíc existuje sílící vědomí potřeby jednat proti organizovanému zločinu, korupci a rasismu;

- hodnocení by rovněž mělo vzít v úvahu rozšíření Evropské unie na 25 členských států, definici národních strategií udržitelného rozvoje ve většině členských států a větší zapojení místních a regionálních orgánů.

4. REKAPITULACE POKROKU

Ačkoliv bylo dosaženo určitého pokroku při provádění strategie a nelze očekávat okamžité výsledky, je jasné, že nás čeká ještě mnoho práce. Existuje jen málo znamení, na jejichž základě by bylo možné se domnívat, že většina hrozeb pro udržitelný rozvoj byla odvrácena. Tyto hrozby vyžadují naléhavou a neustálou pozornost. Detailnější popis pokroku je uveden v pracovním dokumentu útvarů Komise[6], avšak lze vyzdvihnout několik důležitých směrů vývoje.

- **Změna způsobu, jakým vytváříme politiky.** Od roku 2001 je zaváděn „nový způsob tvorby politik", aby byly politiky soudržnější a aby byly vytvořeny správné podmínky pro podporu udržitelného rozvoje.

Zlepšování soudržnosti politik

Integrace celé řady horizontálních zásad smluv do všech politik EU je ústředním cílem. Příkladem opatření EU za tímto účelem je tzv. Cardiffský proces, který podporuje integraci ekologických otázek do odvětvových politik. První rekapitulace Cardiffského procesu v roce 2004 však ukázala, že pokrok byl až dosud omezený.

[6] SEC(2005) 225.

V roce 2003 zavedla Komise nový mechanismus posouzení dopadů jako nástroj, jenž má přispět ke zlepšení soudržnosti politiky. Je určen pro posuzování ekonomických, ekologických a sociálních dopadů významných návrhů politik integrovaným způsobem a pro zajištění toho, aby byly kompromisy mezi konkurujícími si cíli explicitnější. Do dnešního dne provedla Komise více než 50 posouzení dopadů u širokého rozsahu politik, od návrhů směrnice týkající se zajištění po hlavní zásady společného trhu s cukrem a financování sítě Natura 2000. Pokud jde o vnější vztahy, byly v souvislosti se všemi významnými obchodními jednáními zahájeny studie dopadu udržitelnosti.

Vytvoření otevřené metody koordinace

Otevřená metoda koordinace může být mocným nástrojem pro podporu výměny osvědčených postupů, zapojení a mobilizaci zainteresovaných osob a pro vyvíjení tlaku na členské státy, aby přijaly strategičtější a integrovanější přístup a vytvářely účinnějších politik. Společné cíle a společné ukazatele byly například dohodnuty Komisí a členskými státy v oblastech sociálního začlenění a penzí. Většina členských států si stanovila kvantitativní cíle pro snížení chudoby a sociálního vyloučení.

Správné určení cen a stimulů

Zajištění toho, aby tržní ceny odrážely skutečné náklady ekonomických činností pro společnost, podpoří změny v modelech výroby a spotřeby. Aby se toho dosáhlo, mohou být účinným doplňkem tradičních regulačních opatření tržní nástroje, jako jsou ekologické daně, systémy obchodování s emisemi a dotace. V této oblasti byl na úrovni EU v nedávných letech učiněn pokrok, ale rozhodování je stále někdy obtížné, zejména ve vztahu ke zdanění kvůli požadavku jednomyslnosti v Radě. Příklady, kde EU použila tržní instrumenty, zahrnují směrnici o energetické dani z roku 2003, která rozšiřuje systém minimálních daňových sazeb Společenství z minerálních olejů na jiné energetické produkty, a systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů v rámci EU, který platí od roku 2005, aby přispěl k dosažení cílů Kjótského protokolu týkajících se snižování emisí.

Investice do vědy a technologie

Pokrok ve znalostech a technický pokrok hrají klíčovou úlohu pro dosažení rovnováhy mezi hospodářským růstem a sociální a ekologickou udržitelností. Mezi inovací za účelem kvality a výkonnosti a inovací za účelem optimalizace využívání energie, zamezování vzniku odpadu a zajištění bezpečnosti existuje mnoho synergických efektů. Energeticky účinnější stroje například spotřebují méně

přírodních zdrojů a produkují méně emisí. Investice do nových technologií také vytvoří pracovní místa a růst. Opatření EU v této oblasti zahrnují činnosti zaměřené na udržitelný rozvoj, které jsou obsaženy v 6. rámcovém programu pro výzkum a technologický rozvoj. Akční plán pro environmentální technologie podporuje technologické platformy o vodíkových a palivových článcích, technice slunečních kolektorů, udržitelné chemii, zásobování vodou a hygienických zařízeních. EU rovněž podporuje zavádění technologií, které mají dopad na naše sociální systémy, např. na systémy zdravotní péče[7].

Komunikace a mobilizace občanů a podniků

Občanská společnost a soukromý sektor hrají důležitou roli v udržitelném rozvoji. Na úrovni EU bylo přijato několik iniciativ na podporu aktivního zapojení těchto skupin a zlepšení konzultačních procesů a mobilizace zainteresovaných osob. Mimo jiné přijala Komise minimální normy pro konzultaci zainteresovaných osob a zkvalitnila informace týkající se rozhodování o environmentálních otázkách a zlepšila zapojení do rozhodování o environmentálních otázkách. Přijala také různé iniciativy na podporu sociální odpovědnosti podniků.

- Neudržitelné trendy

Změna klimatu a čistá energie

Za posledních 100 let rostla teplota Evropy rychleji než globální průměr (0,95 °C v Evropě ve srovnání s 0,7 °C globálně); 8 z 9 ledovců se do značné míry zmenšuje, extrémní povětrnostní události – jako jsou sucha, vlny veder a záplavy – vzrostly[8]. Udržení růstu globální teploty pod úrovní, při které je pravděpodobné, že nastane nebezpečnější změna klimatu, vyžaduje výrazné globální snížení emisí skleníkových plynů. Určité odhady škod způsobených extrémními událostmi v roce 2002 uvádějí ztrátu 25 miliard EUR[9]. Spolehlivé a cenově dostupné zásobování energií není v rozvojovém světě, kde více než 2 miliardy lidí využívají jako primární zdroj energie biomasu (dřevo, odpad, atd.) a 1,6 miliard lidí nemá přístup k elektřině, ještě zdaleka samozřejmostí.

---

7 Viz např. nedávno přijatý akční plán e-health: „e-Health: making healthcare better for European citizens: An action plan for a European e-Health Area“ (e-Health – lepší zdravotní péče pro evropské občany: akční plán pro evropský prostor elektronických zdravotních služeb), KOM(2004) 356.

8 Zpráva Evropské agentury pro životní prostředí (EEA) „Impacts of Europe’s changing climate“ (Dopady měnícího se klimatu Evropy) ze srpna 2004.

9 Munich Re, Geo Risks Research Department (Oddělení pro výzkum georizik), leden 2004.

Evropský program změny klimatu slouží jako klíčový rámec pro opatření proti změně klimatu v Evropě. Obsahuje rozhodující energetické iniciativy a nedávno spuštěný celoevropský systém obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, který začal fungovat 1. ledna 2005. EU také podporuje řadu opatření přispívajících k řešení změny klimatu prostřednictvím svých regionálních fondů. Poslední dostupná data sice ukazují, že do roku 2002 snížila EU-15 emise skleníkových plynů o 2,9 % oproti úrovni v roce 1990, avšak je zapotřebí udělat daleko více, aby mohl být splněn cíl stanovený v Kjótském protokolu, tj. snížit emise v období 2008–2012 o 8 % oproti úrovni v roce 1990. Také v mezinárodním měřítku hraje EU i nadále vedoucí roli při podpoře ratifikace Kjótského protokolu a při provádění závazků přijatých na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v roce 2002. V tomto ohledu prosazuje EU využívání obnovitelných energií na celém světě prostřednictvím Johannesburské koalice pro obnovitelnou energii. Iniciativa EU v oblasti energie je příspěvkem ke Světovému summitu o udržitelném rozvoji a jejím cílem je zlepšit přístup k adekvátním, udržitelným a dostupným energetickým službám ve venkovských oblastech, v blízkosti městských oblastí a v městských oblastech.

V Evropě je přijat obnovený závazek za účelem dosažení skutečného pokroku v energetické účinnosti prostřednictvím nové iniciativy pro energetickou účinnost.

Veřejné zdraví

Hrozby pro veřejné zdraví v EU od roku 2001 stále rostou. Celosvětově se zvyšuje četnost onemocnění souvisejících s životním stylem a chronických onemocnění, přičemž nejhrozivější vývoj byl zaznamenán u obezity (10–40% nárůst za posledních 10 let ve většině zemí EU). Epidemie HIV/AIDS dosáhla globálně nejvyšší úrovně infekcí vůbec (39,4 miliónů) a podíl nově oznámených infekcí HIV se v Evropě od roku 1996 více než zdvojnásobil. Celosvětově větší kontakt a mobilita zvýšily dopad zdravotních rizik v důsledku infekčních chorob, jako je ptačí chřipka a SARS. Dalším novým prvkem je bioterorismus. V rozvojových zemích se nedávný pokroky v oblasti zdraví a rozvoje obrátil a rozšíření významných nakažlivých nemocí je závažnou hrozbou pro jejich budoucí rozvoj. Světová zdravotnická organizace (WHO) odhaduje, že nezdravé životní prostředí je každý rok příčinou smrti více než 5 miliónů dětí na celém světě.

Příklady politických opatření učiněných od roku 2001 zahrnují financování výzkumu genomu pro boj s rezistencí na antibiotika, vytvoření sítí společného celoevropského dohledu a sítí včasného varování před nakažlivými nemocemi, přijetí návrhu na nový regulační rámec EU pro chemické látky (REACH), přijetí Evropského akčního plánu

pro životní prostředí a zdraví 2004–2010 a zřízení Evropského úřadu pro bezpečnost potravin (EFSA) a Evropského střediska pro přenosné nemoci (ECDC).

V mezinárodním měřítku se objem prostředků vynaložených EU na boj s nemocemi, jako jsou HIV/AIDS, tuberkulóza a malárie, významně zvýšil. Byly také poskytnuty finanční prostředky na snížení ceny nezbytných farmaceutických produktů v rozvojových zemích.

Chudoba a sociální vyloučení

Chudoba a sociální vyloučení představují rostoucí problém. V EU je okolo 15 % populace ohroženo příjmovou chudobou. Zdrojem obav je zejména situace v některých nových členských státech. Dalšími znepokojujícími trendy je přenos chudoby a vyloučení mezi generacemi a nerovnoměrné břemeno, které nesou určité podskupiny populace (např. nezaměstnaní, rodiče samoživitelé, zdravotně postižení, etnické menšiny). Na celém světě musí 2,8 miliardy lidí z celosvětové populace 6 miliard vyžít s méně než 2 eury na den.

Členské státy EU se dohodly, že budou koordinovat své politiky pro boj s chudobou a sociálním vyloučením stanovením společných cílů, vytvářením vnitrostátních akčních plánů a jejich hodnocením pomocí společných ukazatelů za účelem monitorování pokroku. Evropská komise podporuje tento koordinační proces. K tomuto cíli rovněž přispívají finanční prostředky evropské regionální politiky, např. prostřednictvím investic do vzdělávání, odporné přípravy a místní zaměstnanosti.

Pro řešení tohoto problému v celosvětovém měřítku stanoví rozvojová politika EU jako svůj hlavní cíl významně snížit a nakonec úplně odstranit chudobu. V rámci nového globálního partnerství pro odstranění chudoby a pro udržitelný rozvoj vytvořeného na summitech v Dohá, Monterrey a Johannesburgu byla přijata celá řada opatření.

Stárnoucí společnost

Populační růst v EU se pravděpodobně zastaví a stále menší a stárnoucí pracující populace bude muset podporovat zvyšující se počet starých lidí. Předpovídá se, že se poměr starých lidí odkázaných na péči druhých zvýší z 24 % v roce 2004 na 47 % v roce 2050.

I když je zvyšující se průměrná délka života významným úspěchem, stárnoucí evropská populace vyvolává otázky udržitelnosti, kterými je třeba se zabývat. Ani

migrace, ani strmý růst porodnosti nemůže zastavit prudký nárůst počtu starších lidí v populaci v příštích dvaceti letech.

Komise pracuje spolu s členskými státy na modernizaci systémů sociální ochrany, aby se zajistilo, že zůstanou finančně udržitelné a sociálně adekvátní. Mezi uvažovaná opatření také patří prodloužení produktivního života starších pracovníků. Cílem stanoveným Evropskou radou v Barceloně je, aby do roku 2010 pracovalo 50 % 55–64letých lidí a aby byl do roku 2010 zvýšen faktický věk odchodu do důchodu o 5 let. Kromě řešení finanční stránky se zdravotní systémy potřebují také dále vyvíjet, aby se mohly vyrovnat s očekávanými požadavky vzrůstajícího počtu starších lidí, zejména proto, aby byl zlepšen přístup ke zdravotní péči. Unie v této oblasti usnadňuje strukturovanou spolupráci a výměnu osvědčených postupů.

Řízení přírodních zdrojů

Rychlý globální růst populace znamená, že do roku 2010 bude na zemi ve srovnání se současným stavem již o 400 miliónů lidí více, a to zejména v městských oblastech. Ve světě rostoucí „vzájemné závislosti“ nemůžeme pokračovat ve výrobě a spotřebě tak jako dnes. Biologická rozmanitost je ohrožena. Na celém světě je 15 500 druhů rostlin a živočichů, které čelí vysokému riziku vyhubení. V nedávných desetiletích také došlo k velmi významným ztrátám u téměř všech typů ekosystémů a druhů (živočichové, rostliny, lesy, sladká voda, úrodná půda atd.). Sladká voda je další drahocenný přírodní zdroj pod tlakem. Celkově ohrožuje globální vodní krize životy, udržitelný rozvoj a v konečném důsledku i mír a bezpečnost.

Mezi opatření zaměřená na dosažení cíle EU zastavit do roku 2010 ztrátu biologické rozmanitosti patří reforma společné zemědělské politiky a společné rybářské politiky a vytvoření sítě Natura 2000. Připravuje se sdělení o zastavení ztráty biologické rozmanitosti do roku 2010. Opatření ke zvýšení účinnosti zdrojů zahrnují směrnici EU o odpadních elektrických a elektronických zařízeních a sdělení Komise o integrované produktové politice. V období let 2000–2006 vynakládá Evropská unie také velké částky peněz ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti na spolufinancování investic ve prospěch environmentálních infrastruktur a obnovy a údržby průmyslových, městských a přírodních míst.

Mezinárodní iniciativy zahrnují iniciativu EU v oblasti vody – „Voda pro život“ – jakožto iniciativu navazující na Světový summit o udržitelném rozvoji. EU hraje také vedoucí úlohu v rámci úmluvy týkající se biologické rozmanitosti a při úsilí o vytvoření desetiletého rámce programů o udržitelné spotřebě a výrobě.

Využití půdy a doprava

Navzdory snaze oddělit dopravu od růstu HDP roste i nadále objem dopravy rychleji než HDP. To má dopady v různých oblastech od dopravních zácp a zdravotních problémů způsobených látkami znečišťujícími ovzduší až ke zvýšeným emisím CO_2 majícím vliv na cíle EU týkající se změny klimatu.

Za účelem omezení negativních dopadů tohoto trendu růstu dopravy zahájila EU celou řadu iniciativ. Podporuje odklon od silniční dopravy na režimy s menšími environmentálními dopady, jako jsou čisté autobusy, lodní doprava a vlaková doprava. Komise také navrhla, aby členské státy zavedly poplatky za infrastrukturu za účelem ovlivnění dopravní poptávky, aby ceny zaplacené uživateli dopravy odrážely plné náklady pro společnost (např. směrnice o evropské silniční známce), ale realizace zůstává omezená. Dále byl učiněn významný pokrok, i když byl kompenzován zvýšením poptávky a objemu dopravy, v technologii vozidel a paliv, jehož hnací silou byly právní předpisy a iniciativy EU. Dále se rovněž provádějí opatření zaměřená na zlepšení městského životního prostředí a regulaci využití půdy, např. prostřednictvím programu strukturálních fondů EU „Urban II“ a rámcového výzkumného programu. Komise také připravuje tematickou strategii o městském životním prostředí, která bude zveřejněna v roce 2005.

Vnější aspekty udržitelného rozvoje

Kromě výše uvedených neudržitelných trendů zahrnuje podpora udržitelného rozvoje na globální úrovni mimo jiné i následující akce EU:

– Využití globalizace

Globalizace je nový kontext, ve kterém je třeba dosáhnout udržitelného rozvoje. I když může být důležitým stimulem pro udržitelný rozvoj, jsou přínosy globalizace příliš často nerovnoměrně rozděleny mezi zeměmi a v zemích samotných a neregulovaná integrace může mít negativní dopady na životní prostředí a společnost jako celek.

EU podporuje koherentní a integrovaný přístup k otázkám týkajícím se globalizace ve WTO, mezinárodních finančních institucích a v orgánech OSN. Chce také posílit klíčové orgány – jako je např. Mezinárodní organizace práce.

Pro efektivní a spravedlivou integraci rozvojového světa do globální ekonomiky jsou nesmírně důležitá pokračující jednání WTO, Rozvojová agenda z Dohá. Při těchto jednáních se EU od roku 2002 neustále snaží prosazovat své cíle ve smyslu podpory globálního udržitelného rozvoje v rámci velkého množství témat jednání. Dále

vzhledem k tomu, že úsilí rozvojových zemí o integraci do globálního obchodního systému musí být efektivně podpořeno, byla jako jedna z prioritních oblastí pro rozvojovou spolupráci vyčleněna obchodní pomoc a rozměr obchodní pomoci byl integrován do všech relevantních úrovní rozhodování o přidělování finančních prostředků.

Kromě toho učinila EU od Světového summitu o udržitelném rozvoji také důležité kroky pro realizaci podpůrných opatření týkající se obchodní politiky mimo rámec Rozvojové agendy z Dohá mimo jiné prostřednictvím snah o zahrnutí bytostného prvku udržitelného rozvoje do všech probíhajících nebo budoucích bilaterálních či regionálních jednání.

– Lepší správa věcí veřejných na globální úrovni

Dobrá správa věcí veřejných a podpora demokracie jsou zásadními faktory při dosažení Rozvojových cílů tisíciletí. Prohlášení u příležitostí Summitu tisíciletí uvádí, že vytváření prostředí přispívajícího k rozvoji a eliminaci chudoby závisí mimo jiné na dobré správě věcí veřejných v rámci každé země, dobré správě věcí veřejných na mezinárodní úrovni a na průhlednosti finančních, měnových a obchodních systémů.

Komise se budováním institucionální kapacity, dobrou správou věcí veřejných a právním státem zabývá ve sdělení o správě věcí veřejných a rozvoji, v němž se zaměřuje na budování institucionální kapacity a dialog o správě věcí veřejných v různých typech situací, v nichž se příslušné země nacházejí. Byly také podniknuty snahy podporovat udržitelný rozvoj ve všech stávajících mezinárodních a regionálních dohodách o spolupráci a nástrojích politik. Kromě toho bylo posílená mezinárodní správa věcí veřejných pro udržitelný rozvoj středem úsilí EU vytvořit efektivní multilateralismus.

– Financování pro rozvoj

Pro splnění Rozvojových cílů tisíciletí je zapotřebí finančních prostředků. Cíl OSN, 0,7 % hrubého národního důchodu (HND) pro oficiální rozvojovou pomoc (ORP), je však ještě stále daleko.

EU definovala svůj příspěvek k procesu financování rozvoje v osmi výslovných závazcích schválených Evropskou radou v Barceloně dne 14. března 2002. Poslední monitorovací zpráva předpokládá, že výše pomoci v rozšířené EU (25 členských států) jako celku překročí svůj přechodný cíl 0,39 % hrubého národního důchodu (HND) pro ORP a do roku 2006 dosáhne 0,42 % HND, tj. zhruba 38,5 miliard EUR.

Celkový objem dalších zdrojů vyčleněných v průběhu let 2002–2006 činí 19 miliard EUR.

Část II: Reakce na výzvy

5. BUDOUCÍ SMĚRY VÝVOJE

Ve světle pokračujících výzev musí Evropa nejen stát za svým závazkem podporovat dlouhodobý program pro udržitelný rozvoj a lepší kvalitu života, ale také hledat způsoby, jak tyto problémy řešit efektivněji.

5.1. Opětovné potvrzení základních zásad strategie udržitelného rozvoje Evropské unie

Koncept udržitelného rozvoje a komplementarita mezi strategií udržitelného rozvoje a lisabonskou strategií byly objasněny v předmluvě.

Kromě toho hodnocení potvrdí podstatný **trojrozměrný charakter** udržitelného rozvoje jako základního kamene strategie, tedy rozvoj, kterého lze dosáhnout pouze za předpokladu, že ekonomický růst, sociální začlenění a ochrana životního prostředí budou propojeny jak v Evropě, tak v jiných částech světa.

Hodnocení také vezme v úvahu **příspěvek EU ke globálnímu udržitelnému rozvoji** dvěma způsoby: za prvé řešením mezinárodních aspektů šesti neudržitelných trendů, jimiž se zabývá strategie, za druhé integrací vnějších politik EU, které přispívají ke globálnímu udržitelnému rozvoji, do zmíněné strategie. Tak EU znovu potvrdí a posílí svůj závazek převzít vedoucí roli v prosazování agendy udržitelného rozvoje na globální úrovni.

5.2. Opětovné potvrzení nového přístupu k vytváření politik a koherenci politik

Hodnocení posílí **„nový přístup k vytváření politik“** jako ústřední prostředek, s jehož pomocí se udržitelný rozvoj přesune do centra vytváření politik EU. Budoucí strategie udržitelného rozvoje EU ještě více podpoří zejména různé složky programu EU týkajícího se lepší tvorby právních předpisů včetně posouzení dopadů, konzultace zainteresovaných osob a zjednodušení regulačních mechanismů.

To znamená, že udržitelné a nákladově efektivní vytváření politik bude i nadále podporováno pomocí lepší tvorby právních předpisů včetně efektivnějšího provádění **vyváženého mechanismu posouzení dopadů** pokrývajícího nové interní i externí politické iniciativy Komise. Kromě toho budou studie posouzení dopadů udržitelnosti i nadále používány u významných obchodních dohod. Tento nástroj byl sice

v nedávné době zdokonalen, aby zohlednil první zkušenosti[10], avšak i nadále bude věnována pozornost možným způsobům dalšího zlepšení této metody, zejména s ohledem na ekonomické, sociální a environmentální aspekty udržitelného rozvoje. V tomto ohledu má Komise také v úmyslu zlepšit konzultace zainteresovaných osob o politikách EU. Pozornost bude také dále věnována důležitosti zajištění adekvátního navázání na interinstitucionální dohodu mezi Evropským parlamentem a Radou[11] (např. potřebě, aby Evropský parlament a Rada uplatňovaly stejné zásady a normy týkající se posouzení dopadů, pokud jde o posouzení dopadů výrazných změn návrhů Komise).

Do nového přístupu je také zahrnuta **otevřená metoda koordinace**, zejména v oblasti sociálního začlenění, přístupu na trh práce a sociální ochrany, kde tato metoda hraje klíčovou roli při modernizaci systémů sociální ochrany.

Jako součást nového přístupu k tvorbě politik bude Komise i nadále podporovat využívání **tržních nástrojů** za účelem zohlednění skutečných nákladů využívání zdrojů a jeho environmentální dopad pro společnost. Členské státy budou například vyzvány, aby zkoumaly, jak by mohly přesunout břemeno zdanění z pracovní síly na příčiny poškození životního prostředí. Hodnocení rovněž ještě více zdůrazní důležitost investic do **vědy a technologie** pro udržitelný rozvoj. Možné prostředky pro další podporu ekologických inovací zahrnují výzkumný program EU, inovační politiku Komise a také veřejné zakázky. Bude rovněž podporována výměna informací s externími partnery o udržitelném rozvoji, vědě a technologii.

5.3. Pokračující zaměření na klíčové neudržitelné trendy a detailnější zkoumání vazeb mezi neudržitelnými trendy

Hodnocení bude udržovat zaměření strategie na **hlavní trendy představující hrozbu pro udržitelný rozvoj.** Mnohé z těchto trendů lze řešit pouze prostřednictvím nepřetržitých a dlouhodobých opatření a budou s nimi spojeny významné strukturální změny ve fungování našich společností a ekonomik. To by však nemělo být výmluvou pro nečinnost v krátkodobém horizontu.

Hodnocení bude proto zahrnovat **důkladné posouzení neudržitelných trendů obsažených v současné strategii** z hlediska identifikace cílů a nezbytných opatření v budoucích letech. Prioritní oblasti identifikované v roce 2001 by měly být také

---

[10] Viz „Impact Assessment: Next Steps. In support of competitiveness and sustainable development“ (Posouzení dopadů: Další kroky. Na podporu konkurenceschopnosti a udržitelného rozvoje), SEC (2004) 1377, ze dne 21. října 2004.

[11] Interinstitucionální dohoda o zlepšení tvorby právních předpisů ze dne 31. prosince 2003, Úř. věst. C 321, 31.12.2003, s. 1.

uvedeny do souladu s mezinárodními závazky přijatými EU na Světovém summitu o udržitelném rozvoji, konferenci OSN o financování pro rozvoj a rovněž s prohlášením přijatým u příležitosti Summitu tisíciletí OSN a s jinými multilaterálními smlouvami a závazky přijatými EU. Kromě toho budou aktualizovány, aby zohlednily přistoupení deseti nových členských států k EU – a perspektivu dalšího rozšiřování v ne příliš vzdálené budoucnosti – které představuje nové výzvy pro schopnost Unie řešit neudržitelné trendy. V této souvislosti bude toto hodnocení také zkoumat možnost přidání omezeného počtu nových nebo předtím nezohledněných trendů včetně ekonomicky neudržitelných trendů.

V neposlední řadě bude hodnocení více zaměřeno **na identifikaci vzájemných vztahů mezi zvolenými neudržitelnými trendy.** Bude usilovat o maximalizaci pozitivních synergických efektů a redukci kompromisů. Například podporou přesunu dopravy ze silniční na kolejovou je možné snížit emise skleníkových plynů a současně snížit dopravní zácpy (řešení, z něhož mají prospěch všichni). Dalším příkladem by byly investice do základní technologické změny vedoucí k vyšší konkurenceschopnosti a současně ke zlepšení kvality životního prostředí a sociální soudržnosti.

5.4. Stanovení cílů, cílových hodnot a milníků

Přístup přijatý ve strategii z roku 2001 měl definovat střednědobé hlavní cíle týkající se každého z neudržitelných trendů a identifikovat celou řadu opatření k jejich řešení. Hodnocení potvrdí potřebu jasnějších cílů, cílových hodnot a souvisejících konečných termínů jako způsobu zaměřit se na opatření v prioritních oblastech a umožnit měření pokroku.

Ačkoli tyto trendy představují dlouhodobé problémy vyžadující dlouhodobá řešení, je stanovení jasných přechodných cílových hodnot a měření pokroku jediným způsobem jak zajistit, aby se společnost ubírala správným směrem. Stanovení dlouhodobých cílů proto nesmí znamenat odklad konání.

Revidovaná strategie proto představí nové hlavní cíle pro každý z neudržitelných trendů a stanoví přechodné milníky, které umožní EU monitorovat skutečný pokrok. Operační cíle a akční plány budou identifikovány v rámci relevantních interních a externích odvětvových politik, které budou také hlavními prostředky provádění a monitorování politických iniciativ, včetně mezinárodních závazků přijatých v rámci prohlášení u příležitosti Summitu tisíciletí a závazků přijatých na summitech v Barceloně a Monterrey.

5.5. Zajištění efektivního monitorování

Rozhodnutí v Göteborgu zajistit každoroční monitorování strategie na jarních zasedáních Evropské rady nesplnilo očekávání. V hodnocení bude vytvořen posílený systém podávání zpráv. Zaměří se na krátkodobé a střednědobé plnění cílů strategie, přičemž současné zprávy o otázkách udržitelného rozvoje budou co nejvíce propojeny a zjednodušeny. Rovněž bude více vyjasněna institucionální odpovědnost (zejména úloha Evropské rady a Evropského parlamentu) v procesu monitorování.

Monitorování bude prováděno zejména na základě ukazatelů udržitelného rozvoje vytvořených Komisí. Ty budou čerpat mimo jiné z různých ukazatelů vyvinutých v rámci procesů odvětvových politik a ze syntézy, která z nich byla provedena v podobě souboru strukturálních ukazatelů, jež monitorují pokrok směrem k cílům stanoveným v lisabonské reformní agendě. Za účelem posílení efektivního monitorování bude také vyvinuto větší úsilí o vytváření budoucích modelů, předpovědí a dalšího shromažďování vědeckých dat.

5.6. Posílení vlastní odpovědnosti a zlepšení spolupráce s veřejnými a soukromými subjekty na všech úrovních

Je třeba uskutečnit další opatření pro zvýšení povědomí, mobilizaci a zapojení zainteresovaných osob na všech úrovních. Musí být jasné, kdo je kdy zodpovědný za co a kdo ponese náklady. Pro tento účel bude Komise zkoumat, jak vytvořit efektivní partnerství s průmyslem, odbory, nevládními organizacemi a sdruženími spotřebitelů, zejména s ohledem na diskuse o tom, jak přispět k omezení neudržitelných trendů identifikovaných v kontextu hodnocení.

Bude se hledat větší spojitost mezi EU, globálními, vnitrostátními, regionálními a místními iniciativami za účelem podpory udržitelného rozvoje. Mezi možná opatření bude patřit identifikace společných priorit u každého z hlavních cílů, započetí procesu vzájemné výměny poznatků s členskými státy a/nebo regiony a vytvoření mechanismů stálé výměny informací o osvědčených postupech.

Unie bude muset také zvýšit úsilí za účelem stimulace dalších opatření v jiných částech světa, jak v průmyslově vyspělých zemích, zemích v přechodné fázi a v rozvojových zemích. Komise se bude snažit o vytvoření dialogu o cílech udržitelného rozvoje s partnery mimo EU, zejména s veřejnou správou a občanskou společností ve třetích zemích a také mezinárodními organizacemi a nevládními organizacemi zaměřenými na globální otázky.

6. DALŠÍ KROKY

Komise vyzývá Evropskou radu, Radu, Evropský parlament, členské státy, regionální orgány a všechny subjekty občanské společnosti, aby předložily připomínky k navrženým směrům strategie. První příležitostí k diskusi bude fórum zainteresovaných osob uspořádané Evropským hospodářským a sociálním výborem ve dnech 14. a 15. dubna 2005. Komise pak později v průběhu tohoto roku předloží návrh revidované strategie udržitelného rozvoje pro Unii.